

І. А. Слободська,
старший викладач

В. М. Процко,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАКРІПЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ШТУЧНУ РЕПРОДУКЦІЮ

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03680, Київ, Україна
E-mail: slobodska_irina@ukr.net

Мета: стаття присвячена аналізу сучасного стану законодавчого закріплення реалізації права на штучну репродукцію. **Методи дослідження:** дослідження здійснене з використанням загальноприйнятих методів наукового пізнання, таких як: аналітичного, порівняльно-правового, семантично-пізнавального, системного, статистичного та інших. Основою методології у цьому дослідженні є системний підхід, за допомогою якого вивчалось законодавство України та міжнародний досвід правового регулювання застосування методів штучної репродукції. **Результати:** автори приходять до висновку, що реалізація права на штучну репродукцію вимагає розробки та прийняття вузькоспеціалізованих нормативно-правових актів, які б урегулювали в повній мірі всі відносини, пов'язані з реалізацією громадянами своїх прав на штучну репродукцію.

Ключові слова: безпліддя; право на материнство; право на батьківство; штучна репродукція; допоміжні репродуктивні технології; репродуктивні права; сурогатне материнство.

Постановка проблеми та її актуальність. Проблема закріплення і захисту репродуктивних прав громадян останнім часом набуває особливого значення для українського суспільства, зокрема у зв'язку з демографічною кризою у нашій країні. Важливим є також питання визначення правової природи цих прав у цивілістичному аспекті, оскільки охорона репродуктивного здоров'я та планування сім'ї відносяться до фундаментальних прав людини. Досить часто ми стикаємось зі значними проблемами, більшість із яких пов'язана з незнанням елементарних фактів про своє репродуктивне здоров'я і можливості його збереження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Істотний вплив на результати цього дослідження здійснили роботи таких вчених як: О. Антонюк, І. Венедиктова, В. Гопанчук, Ф. Дахно, М. Дякович, О. Ієвіня, І. Жилінкова, Л. Красавчикова, Р. Майданик, В. Мироненко,

К. Рибак, Г. Романовський, З. Ромовська, І. Рубець, О. Рябенко, А. Скіченко, Р. Стефанчук, Н. Тюхтій, М. Заболотна, А. Дутко та інші, які досліджували поняття, систему, особливості здійснення і захисту репродуктивних прав фізичної особи, їх законодавче закріплення.

Метою статті є аналіз сучасного стану законодавчого закріплення реалізації права на штучну репродукцію.

Виклад основного матеріалу. Право на репродукцію (відтворення), передусім щодо продовження роду, належить до числа так званих «нових» прав людини, які стали у центрі громадської уваги лише на межі тисячоліть, в епоху глобальної переоцінки звичних нам цінностей. Реалізація людьми цього права забезпечує наступність поколінь і стійкий рух вперед у розвитку нашого суспільства і всієї цивілізації у цілому.

Науковці у правничих колах раніше не приділяли особливої уваги вивченню питань права на продовження роду через репродукцію (відтворення). Частково це пояснюється тим, що прогрес у практичному використанні наукових репродуктивних технологій відбувся відносно нещодавно. Тепер кріоконсервація гамет чи ембріонів є буденним і поширеним явищем, хоча ще декілька десятиліть тому ця технологія була найновішим науковим досягненням.

«До природних прав людини всі автори звичай відносили і відносять право на життя, виділяючи його у якості основоположного (В.А. Кучинський, М.І. Ковальов, В.М. Чхіквдзе та ін.). У числі цих прав різні автори називають також: право на свободу (І.Л. Петрухін); право на рівність (А.Б. Вегнеров); право на гідність особистості (Ф.М. Рудинський); право на особисту недоторканість (К.Б. Толкачов); право на охорону здоров'я (Н.С. Малєїн); право на недоторканість приватного життя, право на сприятливе навколишнє середовище (В.А. Карташкін, Є.А. Лукашева); право на власність (А.О. Харматі), право на індивідуальний вигляд (М.Н. Малєїна); право на безпеку, право на спротив пригнобленню (В.С. Нерсесянц); право на добровільне об'єднання в союзи, на справедливий судовий процес (Ю.І. Гревцов); право народів на визначення своєї долі; право націй на самовизначення, право прийти на допомогу народу – жертві агресії, право на еквівалент в економічних відносинах (С.С. Алексєєв)» [1].

Н.М. Белякович до природних прав відносить: «право на працю, як найбільш гідний спосіб самоутвердження людини» [2].

Право на продовження роду (репродукцію, відтворення, материнство, батьківство) як окремий предмет дослідження, що входить до загального об'єкту наукового дослідження (природних прав людини), серед інших розглядали В.К. Бабаєв, К.Н. Світнев, О.В. Рябенко, Ю.Д. Сергєєв, А.О. Дутко, М.Р. Заболотна, В. Курило, Р.В. Ніфантова, Н.В. Кривенко та інші автори.

А.О. Дутко та М.Р. Заболотна вважають, що: «право на відтворення собі подібних належить до основних невід'ємних природних прав люди-

ни. Основна мета репродуктивних прав особи полягає в можливості продовження людського роду» [3, с. 67].

Схожих поглядів притримуються Т.В. Курило, Р.В. Ніфантова, Н.В. Кривенко.

Н.М. Старікова та ін. розглядають як природне право на материнство чи, відповідно, батьківство [4, с. 97].

Дослідження проблематики репродуктивних прав людини проводяться переважно у галузях цивільного (Р.О. Стефанчук та ін.), сімейного (А.О. Дутко, М.Р. Заболотна та ін.) права чи права на охорону здоров'я (А.П. Головащук, Е.Е. Мухамєдова та ін.).

Проте у наукових працях право людини на репродукцію як фундаментальне право людини рідко виокремлюється і майже не досліджується. У таких працях висновки робляться через площину відповідної галузі права і тому не можуть бути універсальними і використовуватися при регулюванні правовідносин у сфері штучної репродукції людини [5, с. 178].

Подібна ситуація спостерігається і у міжнародних правових документах.

Так у Європейській Конвенції про права людини використовується не термін «репродуктивні права», а термін «право створювати сім'ю».

У національних правових системах, які входять до англосаксонської правової сім'ї, в основу яких покладено судовий прецедент, використовується термін «право людини на зачаття дітей».

Право людини на репродукцію (відтворення) відображається також у судових прецедентах [6, с. 245], зокрема, у рішеннях Європейського суду з прав людини, у справі Діксон проти Великобританії» [4, с. 98].

Проте і за межами нашої держави питання репродуктивної свободи та репродуктивних прав (зокрема щодо застосування допоміжних репродуктивних технологій, штучного переривання вагітності, розпорядження ембріонами *in vitro*) не мають остаточного універсального законодавчого врегулювання і під час розвитку національних законодавчих систем також розглядаються через призму релігійного права, морально-етичних норм та поваги до приватно-

го і сімейного життя, що часом викликає певні правові протиріччя.

Право людини на репродукцію (відтворення) безпосередньо не виокремлено і в базових міжнародних джерелах права, якими врегульовуються права людини (Загальній декларації прав людини від 10.12.1948 р., Міжнародному пакті про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р., Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 р., Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р.).

Але про репродуктивні права згадується у цілій низці міжнародних правових документів, які визначають їх основний зміст, та пропонують механізми їх захисту та реалізації у сферах освіти, охорони здоров'я тощо.

Вперше визначення, що таке репродуктивне право людини, було проголошено у 1994 році у місті Каїр, де відбулась Міжнародна конференція з розвитку та народонаселення планети. У «Програма дій» цієї Конференції (глава № 7) були зазначені права щодо репродукції людини та її репродукційного здоров'я.

Репродуктивні права людини базуються на засадах вільного волевиявлення щодо кількості дітей; проміжку часу, який повинен пройти від народження двох дітей; часу народження дитини; заборони дискримінації прав на захист репродуктивного здоров'я.

В Україні, зважаючи на прогалини законодавства у галузі репродуктивних прав людини, також робляться практичні спроби вирішити зазначене питання.

Так О. Розгон дає визначення репродуктивних прав як «права подружніх пар і окремих осіб на досягнення максимально високого рівня статевого та репродуктивного здоров'я, що включає в себе право вільно і відповідально приймати рішення щодо відтворення нащадків без будь-якої дискримінації, примусу і насильства, володіти для цього необхідною інформацією і мати доступ до найбільш ефективних і безпечних методів планування сім'ї і методів подолання безплідності» [7].

А.П. Головащук пропонує: «розглядати репродуктивні права як похідні від права на здоров'я особисті немайнові права фізичної особи,

які пов'язані з репродуктивним здоров'ям людини і полягають у здатності людини вільно приймати рішення стосовно народження дитини, кількості та інтервалів між народженням дітей, застосування допоміжних репродуктивних технологій» [8, с. 177].

Хоча діючим законодавством України не виокремлюється право людини на репродукцію (відтворення), воно, будучи фундаментальним і маючи надгалузевий характер, відображається в окремих галузях права, які регулюють його власними механізмами правового забезпечення здійснення та захисту. Окремі елементи права людини на репродукцію включені до різних нормативно-правових актів України.

Так, Цивільним кодексом України врегульовано особисті немайнові права, Сімейним кодексом України – права на материнство та батьківство.

Деякі складові, які пов'язані з реалізацією права людини на репродукцію та його захисту, відображені в трудовому, адміністративному, кримінальному законодавстві України.

В Основному Законі України (ст. 51) «сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою».

Проте частина наших громадян не можуть реалізувати право на батьківство за станом свого здоров'я.

Коли за станом здоров'я жінка не в змозі самостійно виносити дитину, в Україні застосовуються методи сурогатного материнства, як різновид допоміжних репродуктивних технологій, які передбачають запліднення поза тілом генетичної матері, і перенесення в подальшому заплідненої яйцеклітини в матку іншої жінки, яка буде виношувати та народжувати дитину для її біологічних батьків.

Різні держави по різному регулюють правові питання застосування і використання науково-медичних репродуктивних методик.

Умовно їх можна розділити на декілька груп: держави, що дозволяють застосування допоміжних репродуктивних технологій: Австралія, Білорусь, Велика Британія, Греція, Вірменія, Грузія, Ізраїль, Іспанія, Індія, Казахстан, Канада, Киргизія, Молдова, Норвегія, ПАР,

Росія, Таджикистан, Україна та деякі штати Америки;

держави, що дозволяють застосування допоміжних репродуктивних технологій за умови застосування методу сурогатного материнства на альтруїстичній основі: Австралія, Велика Британія, Греція, Канада;

держави, що дозволяють застосування допоміжних репродуктивних технологій за умови застосування методу сурогатного материнства на комерційній основі: Білорусь, Вірменія, Грузія, Індія, Казахстан, Киргизія, Росія, окремі штати США (Іллінойс, Каліфорнія, Невада), Таїланд та Україна;

держави в яких діють законодавчі обмеження застосування допоміжних репродуктивних технологій.

Так, у Швейцарії застосування допоміжних репродуктивних технологій врегульовано нормами Федерального Закону Швейцарії «Про допоміжну медичну репродукцію» від 18 грудня 1998 року, яким забороняються окремі методики допоміжних репродуктивних технологій.

В Італії законодавчо обмежене число яйце-клітин, які можуть бути запліднені за один раз (не більше трьох). Усі ембріони, отримані у такий спосіб, повинні бути імплантовані. В Німеччині діє закон «Про захист ембріонів» від 13 грудня 1990 року, яким заборонено використання методу сурогатного материнства, та діють певні обмеження щодо застосування допоміжних репродуктивних технологій. Так, згідно з цим законом, ембріон, створений *in vitro*, не має бути використаний ні для досліджень, ні в якості терапевтичних цілей. У Франції Законом від 7 липня 2011 року «Про біоетику» визначено коло питань, яке регулює генетичну діагностику в медичних цілях; питання донорства органів та клітин, пренатальної та преімплантної діагностики ембріона, дослідження плоду, донорство гамет та дослідження ембріону.

Законодавство України визначає репродуктивні права фізичних осіб як особисті немайнові права, захист яких, певною мірою, передбачений національним законодавством.

Так, статтею 281 ЦК України передбачено, «що повнолітні жінка або чоловік мають право

за медичними показаннями на проведення щодо них лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій відповідно до порядку і умов, встановлених законодавством» [10].

Статтею 48 Основ законодавства України про охорону здоров'я визначено, що: «застосування штучного запліднення та імплантації ембріона здійснюється згідно з умовами та порядком, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, за медичними показаннями повнолітньої жінки, з якою проводиться така дія, за умов наявності письмової згоди подружжя, забезпечення анонімності донора та збереження лікарської таємниці. Розкриття анонімності донорів ембріонів може бути здійснено в порядку, передбаченому законодавством» [11].

Порядок застосування репродуктивних методик в Україні затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 09.09.2013 р. № 787. Він регулює відносини між пацієнтами та закладами охорони здоров'я, які забезпечують застосування методик ДРТ, визначає механізм та умови застосування цих методик. Зокрема, у ньому дано визначення, що таке ДРТ, окреслено основні методики лікування ДРТ, визначено показання та протипоказання до застосування ДРТ, встановлено вимоги до закладів, що застосовують ДРТ, визначено умови та порядок здійснення донорства сперми, ооцитів, гамет і ембріонів. Визначені вказаним наказом й основні умови застосування такої методики ДРТ як сурогатне материнство.

Статтею 123 СК України передбачено, що: «у разі народження дружиною дитини, зачатої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, здійснених за письмовою згодою її чоловіка, він записується батьком дитини; у разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжям (чоловіком та жінкою) в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, батьками дитини є подружжя; подружжя визнається батьками дитини, народженої дружиною після перенесення в її організм ембріона людини, зачатого її чоловіком та іншою жінкою в резуль-

таті застосування допоміжних репродуктивних технологій» [12].

Державна реєстрація дитини, народженої в результаті застосування ДРТ, здійснюється згідно з Правилами державної реєстрації актів громадянського стану в Україні [13].

Віковий ценз осіб, що можуть скористатися послугами ДРТ, питання про сімейний стан осіб, які можуть бути незаміжнім жінками та неодруженим чоловікам, які соціальні гарантії дає держава та як виокремити права сурогатних матерів, залишилися поза регулюванням законодавства.

Спеціальні нормативно-правові акти у сфері регулювання питань сурогатного материнства неодноразово вносилися на розгляд Парламенту. Зокрема, на розгляді Верховної Ради України перебувають проекти законів «Про допоміжне материнство» № 8703 від 17.06.2011 р., «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмежень у використанні допоміжних репродуктивних технологій» № 8282 від 23.03.2011 р. (закон був прийнятий Верховною Радою України у жовтні 2012 р., але через вето тодішнього президента В. Януковича так і не набрав чинності), «Про допоміжні репродуктивні технології» № 8629 від 19.07.2018 р., альтернативний проект № 8629-1 від 01.08.2018 р. й інші законопроекти, спрямовані на внесення змін і доповнень у чинні нормативно-правові акти України.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України у своїх висновках зазначає, що норми законопроектів № 8629 та № 8629-1 мають відповідати положенням міжнародно-правових актів, що діють у сфері використання здобутків наукових технологій, зокрема, Ов'єдській Конвенції про права людини та біомедицину від 1997 р., «у частині неприпустимості використання допоміжних медичних технологій для вибору статі дитини, яка має народитись, за винятком випадків, коли це робиться задля уникнення серйозних спадкових захворювань, що пов'язані зі статтю (ст. 14), та заборони використання людського тіла як джерела отримання фінансової вигоди (ст. 21)» [14].

Так, Ов'єдська Конвенція вказує: «що оскільки ембріон є незалежним організмом, який має всі потенційні ознаки майбутньої людини, правова регламентація його існування повинна ґрунтуватися на максимальному захисті потенційного людського життя та обмеженні створення кількості ембріонів лише для проведення відповідної процедури. Якщо законодавство дозволяє проводити дослідження на ембріонах *in vitro*, воно має забезпечити належний захист ембріона. При цьому Конвенція забороняє вирощування ембріонів людини для дослідних цілей (ст. 18)» [14].

Законопроекти № 8629 та № 8629-1 не передбачають механізму захисту ембріонів, а також не містять заборон щодо наукового та комерційного використання ембріонів. Зазначені законопроекти також містять норми, які передбачають право на вивчення ембріонів та їх використання з дослідницькою метою, а також для лікування пацієнтів.

Звичайно такі законопроекти через не чітко врегульований механізм порядку використання донорських біологічних матеріалів та їх кріоконсервації містять значні ризики застосування донорських ембріонів задля комерційного використання.

Слід також звернути увагу на те, що статтею 290 ЦК України передбачено, що: «дієздатним фізичним особам надається право бути донором крові, її компонентів, а також органів та інших анатомічних матеріалів та репродуктивних клітин, однак у ній не зазначено те ж саме про донорство ембріонів» [10].

Проте авторами зазначених вище законопроектів не запропоновано змін до Цивільного кодексу України в цілому та статті 290 зокрема, що не усуває усіх прогалин законодавства України у сфері законодавчого урегулювання питань допоміжних репродуктивних технологій.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, вважаємо, що право на штучну репродукцію слід розглядати як систему відокремлених особистих немайнових прав фізичних осіб, що забезпечують їх природне існування та спрямовані на здійснення репродуктивної функції.

Незважаючи на їх тісний зв'язок із правом на материнство і батьківство, було б доцільним

прийняти єдиний нормативно-правовий акт у цій сфері, який би закріпив поняття штучної репродукції, репродуктивні права сторін, розкрив би їх зміст і передбачив гарантії здійснення, виходячи з пріоритету прав і свобод людини та громадянина.

Література

1. Белякович Н.Н. Права человека «прирожденная данность» или социокультурное образование? *Право и демократия*. 2003. № 14. С. 79-89.

2. Белякович Н.Н. Теоретико-методологические проблемы прав и свобод человека. *Право и демократия*. 2001. № 11. С. 30-43.

3. Курило Т.В. Особливості правового регулювання репродуктивних прав фізичної особи. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 2. С. 66-68.

4. Кириченко Т., Старікова Н. Репродуктивні права як предмет цивільно-правового регулювання. *Історико-правовий часопис*. 2015. № 1 (5). С. 95-100.

5. Кожевнікова В.О., Коренга Ю.В. Законодавчі обмеження прав фізичних осіб щодо укладення договору сурогатного материнства. *Приватне право і підприємництво*: зб. наук. праць. Вип. 14. 2015; редкол.: О.Д. Крупчан (гол. ред.) та ін. Київ: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАН України, 2014. С. 178.

6. Рубець І. Проблеми правового регулювання посмертних репродуктивних програм. *Антропология права: філософський та юридичний виміри*: матеріали Міжнародного «круглого столу», м. Львів. 10 груд. 2011 р. Львів, 2011. С. 245-246.

7. Розгон О. Сурогатне материнство: проблеми правового та договірного регулювання. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2010. № 3 (51). URL: <http://yurradnik.com.ua/zhurnal-men/rubrikator/rubrika-zhurnalu-men/?term=54>.

8. Головащук А.П. Цивільно-правове регулювання відносин, пов'язаних із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій: дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.03. Київ, 2018. С. 177.

9. Конституція України від 28 чер. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.

10. Цивільний кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

11. Основи законодавства про охорону здоров'я: Закон України від 19 лист. 1992 р. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.

12. Сімейний кодекс України від 10 січ. 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

13. Правила державної реєстрації актів громадянського стану в Україні: затв. наказом Міністерства юстиції України від 18 жовт. 2000 р. № 52/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00#Text>

14. Ов'єдська Конвенція про права людини та біомедицину 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334

References

1. Beljakovich N.N. Prava cheloveka «prirozhdenennaja dannost'» ili sociokul'turnoe obrazovanie? *Pravo i demokratija*. 2003. № 14. S. 79-89.

2. Beljakovich N.N. Teoretiko-metodologicheskie problemy prav i svobod cheloveka. *Pravo i demokratija*. 2001. № 11. S. 30-43.

3. Kurylo T.V. Osoblyvosti pravovogo reguljuvannja reprodoktyvnyh prav fizychnoi' osoby. *Porivnjal'no-analitychne pravo*. 2017. № 2. S. 66-68.

4. Kurychenko T., Starikova N. Reproduktyvni prava jak predmet cyvil'no-pravovogo reguljuvannja. *Istoryko-pravovyj chasopys*. 2015. № 1 (5). S. 95-100.

5. Kozhevnykova V.O., Korenga Ju.V. Zakonodavchi obmezhenja prav fizychnyh osib shhodo ukladennja dogovoru surogatnogo materynstva. *Pryvatne pravo i pidpryjemnyctvo*: zb. nauk. prac'. Vyp. 14. 2015; redkol.: O.D. Krupchan (gol. red.) ta in. Kyi'v: NDI pryvatnogo prava i pidpryjemnyctva imeni akademika F.G. Burchaka NAN Ukrai'ny, 2014. S. 178.

6. Rubec' I. Problemy pravovogo reguljuvannja posmertnyh reprodoktyvnyh program. *Antropologija prava: filososfs'kyj ta jurydychnyj vymiry*: materialy Mizhnarodnogo «kruglogo stolu», m. L'viv. 10 grud. 2011 r. L'viv, 2011. S. 245-246.

7. Rozgon O. Surogatne materynstvo: problemy pravovogo ta dogovirnogo reguljuvannja. *Mala encyklopedija notariusa*. 2010. № 3 (51). URL: <http://yurradnik.com.ua/zhurnal-men/rubrikator/rubrika-zhurnalu-men/?term=54>.

8. Golovashhuk A.P. Cyvil'no-pravove reguljuvannja vidnosyn, pov'jazanyh iz zastosuvannjam dopomizhnyh reprodoktyvnyh

tehnologij: dys. ... kand. juryd. nauk. 12.00.03. Kyi'v, 2018. S. 177.

9. Konstytucija Ukrai'ny vid 28 cher. 1996 r. № 254k/96-VR. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>.

10. Cyvil'nyj kodeks Ukrai'ny vid 16 sich. 2003 r. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

11. Osnovy zakonodavstva pro ohoronu zdorov'ja: Zakon Ukrai'ny vid 19 lyst. 1992 r. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.

12. Simejnyj kodeks Ukrai'ny vid 10 sich. 2002 r. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

13. Pravyla derzhavnoi' rejestracii' aktiv gromadjans'kogo stanu v Ukrai'ni: zatv. nakazom Ministerstva justycii' Ukrai'ny vid 18 zhovt. 2000 r. № 52/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00#Text>

14. Ov'jeds'ka Konvencija pro prava ljudyny ta biomedycynu 1997 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334

I. Slobodska, V. Protsko

LEGISLATIVE CONSOLIDATION OF THE EXERCISE OF THE RIGHT TO ARTIFICIAL REPRODUCTION

National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
E-mail: slobodska_irina@ukr.net

Purpose: the article is devoted to the analysis of the current state of legislative consolidation of the implementation of the right to artificial reproduction. **Research methods:** the study was carried out using generally accepted methods of scientific cognition, such as analytical, comparative-legal, semantic-cognitive, systemic, statistical, and others. The basis of the methodology in this study is a systematic approach, with the help of which the legislation of Ukraine and international practice of legal regulation of the use of methods of artificial reproduction were studied. **Results:** authors of the study concluded that the implementation of the right to artificial reproduction requires the development and adoption of highly specialized regulatory legal acts that would fully regulate all relations associated with the exercise by citizens of their rights to artificial reproduction.

The problem of consolidating and protecting the reproductive rights of citizens has recently become especially important for Ukrainian society, in particular in connection with the demographic crisis in our country. It is also important to determine the legal nature of these rights in the civil aspect, as reproductive health and family planning are fundamental human rights. Quite often we face significant problems, most of which are related to ignorance of the basic facts about our reproductive health and the possibility of its preservation.

The authors believe that the right to artificial reproduction should be considered as a system of separate personal non-property rights of individuals that ensure their natural existence and aimed at the reproductive function.

Despite their close connection with the right to maternity and paternity, it would be appropriate to adopt a single legal act in this area, which would enshrine the concept of artificial reproduction, reproductive rights of the parties, would disclose their content and provide guarantees of implementation based on priority. human and civil rights and freedoms.

Keywords: infertility; the right to maternity; the right to paternity; artificial reproduction; assisted reproductive technologies; reproductive rights; surrogacy.